

Fisksätra Mönsterarkiv

Jag var på Myrorna för några veckor sedan och köpte en kaffekanna. Den var vit med en ljusblå dekor, lite kinesisk i stilen. När jag såg den stå på hyllan i butiken kände jag igen mönstret. Hade vi inte en assiett från samma servis i mitt föräldrahem, en ensam tallrik som lätt hamnade under någon blomkruka eller användes som askfat?

Hemma hos mamma en vecka senare öppnar jag alla skåp i köket och letar som en galning, det känns plötsligt väldigt viktigt att hitta assietten, som om pusselbitarna skulle falla på plats då.

Jag tänker på mina känslor för assietten när jag tittar i Katarina Wiklunds och Susanna Wiklunds konstverk *Fisksätra Mönsterarkiv*. Det består av fotografier och objekt med mönster på, givna av personer som bor eller verkar i Fisksätra i Nacka utanför Stockholm. Verket är placerat på Fisksätra Bibliotek. Alla som velat har fått bidra med ett mönster som har något att berätta. En del bidrag åtföljs av en text som förklarar vilka minnen och tankar som väcks hos bidragsgivaren när han eller hon ser mönstret i fråga. Bland bidragen finns bilder av en tapet, en mönstrad strumpa, fodret i en jacka och en blus med broderi. Man har också fått in saker som en flagga, en kortlek och vackra vykort, något som Wiklund och Wiklund fotograferat av för att själva omforma till olika mönster.

Här möts det privata minnet och det kollektiva. Man kan lätt förledas att tro att mönster, som rutor och ränder, är obetydliga och bara har en dekorativ funktion. Då glömmar man att många enkla, abstrakta mönster också har använts som starka symboler i krig och konflikter historien igenom. Hemliga brödraskap, upproriska revoltörer eller varför inte osynliga soldater i sina kamoflagemönstrade uniformer finns än i dag runt omkring oss, förenade av sina mönstrade sjalar, banér och heraldiska vapen.

Fisksätra mönsterarkiv är i första hand en bild av Fisksätra med dess invånare och besökare. För den som bläddrar i arkivet är de antydda, dolda minnen som bidragen bär på minst lika intressanta som mönstren i sig. Någon på Forellgatan 2 har valt just detta mönster. Det har en hel berättelse kring sig, en av många som just den personen bär med sig. Eller som med min assiett, det är någonting man glömt eller förlorat och det enda som finns kvar är ett mönster som påminner om ens förlust. Man slås av hur mycket som skulle kunna berättas från ett enda bostadsområde, om man bara tog sig tid.

I boken *Främling på tåg* åker den engelska författaren Jenny Diski tåg tvärs över Usa. Helst vill hon vara i fred, men hela tiden möter hon pratsamma amerikaner som berättar hela sitt liv för henne. När hon avslutar resan är hon alldeles slut, överväldigad av insikten att alla har något att berätta.

Den känslan får jag också när jag tittar i *Fisksätra Mönsterarkiv*. Det är som toppen på ett isberg, små mönster sticker upp ur ett hav av erfarenheter. Här finns minnet av mormor vid köksbordet och klirret av skeden som rör om i kaffet, representerat av det blommiga mönstret på koppen som blev kvar efter henne. Sonens randiga tröja, nu alldeles för liten, som var en present från en vän man tappat kontakten med. Tapeten i sovrummet som förra frun hade valt och vars mönster man aldrig tyckt om men sedan vant sig vid och som nu ska tapetseras över, den kan också finnas där. När jag bläddrar i arkivet hittar jag en tapet som jag själv känner igen. Det är någonting särskilt med den, men vad? Bara några dagar senare upptäcker jag den i ett rum som har blivit väldigt speciellt för mig i mitt eget liv, bland mina privata minnen. Det är omöjligt så, att min okände frände på Laxgatan i Fisksätra varit i detta rum och än mindre delar mina minnen därifrån, men vi har något gemensamt nu, jag och Claes Muschkin och det är en blommig tapet i grönt och vitt.

Ett arkiv är som ett bibliotek. Information samlas in och kategoriseras. Kategorier blir nödvändiga för att vi ska förstå och hitta i systemet. Vi har kategorier och begrepp för att skapa ordning, för att förstå världen lite bättre.

Den argentinske författaren Jorge Luis Borges skriver i en essä om en kinesisk encyklopedi där djur delas upp på följande sätt:

(a) djur som tillhör kejsaren, (b) balsamerade, (c) tama, (d) spädgrisar, (e)

sirener, (f) fabeldjur, (g) vildhundar, (h) djur inkluderade i den föreliggande klassifikationen, (i) djur som far omkring som galna, (j) oräknliga, (k) djur tecknade med en mycket fin kamelhårspensel, (l) etcetera, (m) djur som precis har haft sönder kruset, (n) djur som på håll liknarflugor. Encyklopedins kategorier skaver mot varann, en del är generella, andra löjligt exakta, och man undrar hur den plats skulle se ut där dessa djur kan existera sida vid sida, om den ens är möjlig. Borges encyklopedi är ett tydligt exempel på att vårt sätt att sortera och definiera saker och ting hjälper oss att förstå, eller i det fallet, inte förstå världen omkring oss. De rubriker vi väljer påverkar också det vi klassificerar.

Fisksätra Mönsterarkiv har fått en geografisk struktur, varje gata på orten är en kategori att sortera efter. Det gör att platsen som ett bidrag kommer ifrån och personen som donerat mönstret till arkivet blir viktiga för mitt sätt att betrakta det på. Om konstnärerna valt att placera alla blommiga mönster under en rubrik och alla rutiga under en annan så hade jag snarare funderat över alla de sätt man kan göra blomsterslingor på. Här har istället grannarna på Sikgatan sin egen kategori, och de på Laxgatan sin. Har de något gemensamt, bidragen från Laxgatan? Dras man till en särskild sorts mönster där? Har personer som har minnen kring stiliserade blåklockor sökt sig just dit? Kanske kan man upptäcka nya, gemensamma referenspunkter grannar emellan om man letar i arkivet.

Alla system och försök att klassificera saker har sina sprickor. Världen vill inte riktigt passa in i de exakta kategorierna. Som i hemmet till exempel. De flesta av oss har en låda eller skål någonstans för sådant vi inte vet var vi ska lägga. Etiketter, klädnypor, en rosett, några spännen, proppar, några krokare och gamla vykort man inte velat slänga; saker i den stilen. Även Linné hade en kategori, nummer 24, för de växter som inte passade in under någon av de andra kategorierna i hans heltäckande system för växtriket. I Mönsterarkivet finns "Fisksätra Torg" för alla oss som inte bor i området men som vuxit upp där, jobbar där, eller besöker släkt och vänner i Fisksätra. Vi är också med och formar platsen med våra minnen, tankar och känslor.

Elisabeth Westerlund